

Náučný chodník Brána do Jánskej doliny

Kraj:	Žilinský
Okres:	Liptovský Mikuláš
Geomorfologická jednotka:	Nízke Tatry
Geologická jednotka:	jadrové pohorie
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Liptovský Ján, zotavovňa Ďumbier, resp. bus Liptovský Ján, hotel Bystrá a pešo po ceste 300 m k juhu resp. severu
Východisko:	Liptovský Ján, Jánska dolina, pri parkovisku rezortu Liptovský dvor
Trasa:	Liptovský Ján, Jánska dolina, okrajom rezortu Liptovský dvor
Dĺžka, prevýšenie:	50 m, bez prevýšenia
Čas prechodu:	0,5 h
Počet zastávok:	7
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné, ochranárske

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: nie je

Rok otvorenia: 2017

Aktuálny stav: Informačné panely sú dobrom stave.

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Správa Národného parku Nízke Tatry so sídlom v Banskej Bystrici; pracovisko Slovenská Ľupča, Lichardova 129/52, 976 13 Slovenská Ľupča, tel. 048 / 2855 010; pracovisko Liptovský Hrádok, ul. SNP 311, 033 01 Liptovský Hrádok, tel. 044 / 5222 875; pracovisko Beňuš, Beňuš 453, 976 64 Beňuš, tel. 048 / 6198 116; Hotel Liptovský dvor, Jánska dolina 438, 032 03 Liptovský Ján, tel. 0918 683 123

Poznámka: Informačné panely sú kumulované na malej ploche - nejde o typický náučný chodník, ale o náučnú lokalitu.

Využitelnosť pre školy

Náučný „chodník“ možno využiť ako úvodný informačný bod k exkurzii v oblasti Jánskej doliny.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Liptovský Ján. Obec na južnom okraji Liptovskej kotliny juhovýchodne od Liptovského Mikuláša vo vyústení nízkotatranskej Jánskej doliny na potoku Štiavnica nad jej ústím do Váhu. Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1263, no už v roku 1200 sa písomne spomína modlitebňa na mieste dnešného opevneného ranogotického kostola sv. Jána Krstiteľa, pochádzajúceho z konca 12. storočia. Juhozápadne nad obcou v mieste bývalého hradiska na Hrádku (877 m n. m.) pod Poludnicou postavili v roku 1270 Bogomírovci drevený hrad, jediný nekráľovský hrad na Liptove, naposledy spomínaný v roku 1554. Boli zakladateľmi mnohých zemianskych rodov v niektorých liptovských dedinách. Obec je typickým príkladom kuriálnej dediny – až do 19. storočia bola rodovým sídlom zemianskej rodiny Svätójánskych (Szentiványi), vlastníacej bane v Bociach. Obyvateľstvo sa okrem baníctva zaoberalo ťažbou dreva, výrobou klinec a modrotlač, bola tu píla, pálenica, pivovar a octáreň. Obec patrila k najväčším a najvýznamnejším vidieckym osadám Liptova. O jej svojráze svedčí mimoriadne množstvo zachovaných kaštieľov a kúrií zo 16. – 19. storočia (napr. kaštiele: Sentivániovský, Ňáriovský, Za vodou, Hilbertovský, Nemešovsko-Barnovský, Pálovský, Tomášovský, Marcovský, Šándorovský, Kazimírovský; kúrie: Jonášovská, Gáborovská, Sentivániovská), pôvodne obkolesených rozľahlými sadiami a záhradami a kumulovaných v samostatnej časti obce. Mimo nej v ulicovej zástavbe bývajúci poddaní si po zrušení poddanstva v druhej polovici 19. storočia začali odkupovať šľachtické objekty a v bývalých panských záhradách budovať nové domy ľudovej architektúry. Historická časť obce, zaberajúca mnohé národné kultúrne pamiatky, bola pre svoje urbanisticko-historické hodnoty v roku 1991 vyhlásená za **pamiatkovú zónu**. Druhou jedinečnosťou obce je hojný výskyt termálnych prameňov, známych liečivými účinkami pri reume a kožných chorobách už v 14. storočí. V roku 1927 v juhovýchodnej časti územia vznikol úpravou areálu kúrie č. 97 Dr. Jozefom Svätójánskym (1884 – 1941) kúpeľný areál Svätójánske Teplice, ktorý bol základom dodnes sa rozvíjajúcej významnej rekreačnej funkcie obce. K osobnostiam obce patrí šľachtic Jozef Svätójánsky (1817 – 1905), zakladateľ osady a klimatických kúpeľov na Štrbskom plese a iniciátor turistiky vo Vysokých Tatrách a Nízkych Tatrách, narodili sa tu dvaja z troch Jánov Čajakovcov – troch generácií slovenských spisovateľov – a jazykovedec a univerzitný profesor Dr. Ján Stanislav (1904 – 1977).

Jánska dolina. Asi 15 km dlhá, severo-južným smerom orientovaná stredná časť doliny potoka Štiavnica na juh od Liptovského Jána, jedna z najdlhších a turisticky najfrekventovanejších dolín Nízkych Tatier na ich severnej strane. **Štiavnica**, ľavostranný prítok Váhu, dlhý 18 km, pramení pod

vrchom Štiavnica v masíve Ďumbiera vo výške asi 1 630 m n. m. Územie doliny, budované karbonátovými horninami hronika (chočského príkrovu) – najmä vápencami, dolomitmi, ale aj kremencami, pieskovicami –, je veľmi bohaté na krasové útvary (jaskyne, priepasti, vodopády). Jedinou, miestnymi jaskyniarimi v dĺžke asi 450 m sprístupnenou jaskyňou doliny je **Malá Stanišovská jaskyňa** (nemá betónové chodníky ani pevné osvetlenie). Vysoko v bočnej Čiernej dolinke pod Krakovou hoľou sa nachádza rozsiahly komplex **Hipmanových jaskýň**, ktorý vznikol v roku 2003 prepojením jaskyne Starý hrad s jaskyňou Večná robota a svojou hĺbkou 499 m je v súčasnosti najhlbšou jaskyňou na Slovensku (dĺžka chodieb vyše 7,5 km); blízka Javorová priepasť je šiestou najhlbšou na Slovensku (313 m). V najvyššej hrebeňovej oblasti masívu **Ohništa** (1 538 m n. m.) sa nachádza najväčšia skalná brána na Slovensku, **Okno**, vysoká až 27 m, a korózna Veľká ľadová priepasť, hlboká 125 m. Ďalšie info > nižšie v hesle **Národná prírodná rezervácia Jánska dolina**

Národná prírodná rezervácia Jánska dolina. Rozľahlé a členité chránené územie na severnej strane Nízkyh Tatier južne od Liptovského Jána vyhlásené v roku 1928 na ochranu zachovalých lesných spoločenstiev s bohatstvom chránených druhov rastlín a živočíchov, krasových foriem vrátane najhlbších jaskýň Slovenska a typickej horskej krajiny Národného parku Nízke Tatry. Zaberá väčšinu územia doliny Štiavnice zhruba po líniu vrchov Zadný vrch a Slemä (Jánska dolina) včítane väčšiny povodia jej ľavostranného prítoku Bielej. Smerom na juh na rezerváciu územne nadväzujú v roku 1973 vyhlásené **národná prírodná rezervácia Ohnište** (ochrana geomorfologických útvarov, krasového systému, prirodzených lesných porastov pralesovitého charakteru, vedecky významných rastlinných a živočíšnych druhov a ich spoločenstiev na dolomitoch a dolomitických vápencoch) a **národná prírodná rezervácia Ďumbier** (ochrana hlavného hrebeňa a severných svahov nad závermi dolín Ludárová, Bystrá, Štiavnica s typickým glaciálnym reliéfom (kary, ľadovcové kotly) na prevažne žulovom podklade so stanovišťami spoločenstiev horského, alpínskeho a subalpínskeho stupňa a lesmi s prevahou smreka nad bukom). Všetky tri rezervácie sú súčasťou územia európskeho významu Ďumbierske Tatry a chráneného vtáčieho územia Nízke Tatry (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Park Mini Slovensko. Výstavný areál južne od Liptovského Jána na začiatku Jánskej doliny (neďaleko hotela Sorea Ďumbier) s vyše dvadsiatimi modelmi kultúrnych pamiatok Slovenska v mierke 1 : 25 budovaný od roku 2016 rovnomenným občianskym združením. Prezентuje miniatúry napr. Bojnického zámku, hradu Strečno, radnice v Levoči, kaplnky sv. Michala a Urbanovej veže v Košiciach, dreveného kostolíka v Hervartove, dreveného krytého mostu v Kluknave, zvoníc v Kežmarku a Spišskej Sobote, mauzólea rodiny Migazzi v Zlatých Moravciach, kostola sv. Juraja v Kostolčanoch pod Tribečom či synagógy v Malackách. Priebežne o exponáty sa rozrastajúci park je verejnosti celoročne denne prístupný za vstupné v otváracích hodinách (9 - 17 h).

Prírodný kráter Kaďa a prameň Teplica > Chodník ku minerálnemu prameňu

Nízke Tatry. Mohutná klenbohrásť, pretiahnutá západo-východným smerom, dlhá vzdušnou čiarou 75 km. Pohorie tvorí mohutný celistvý chrbát, z ktorého rebrovito na obe strany odbočujú rázsochy. Vo veľkej svojej časti presahuje hornú hranicu lesa (zníženú človekom) a Ďumbierom dosahuje nadmorskú výšku 2 046 m. Sedlo Čertovica (1 232 m n. m.) ho delí na odlišujúce sa, najmä geologickou stavbou, **Ďumbierske Tatry** a **Kráľovoľské Tatry**. Centrálnu a južnú časť tohto jadrového pohoria budujú prevažne kryštalické bridlice a granitoidné horniny (žuly) a severné rázsochy najmä mladšie vápence, dolomity, pieskovce, ílovité a piesčité bridlice. Na rozsiahlych vápencových územiach sa vyvinul kras – spomedzi dvanástich vyčlenených nízkotatranských krasových území sú azda najpopulárnejšími Kras Demänovskej doliny (s Demänovským jaskynným systémom, vyše 43 km dlhým), Kras Jánskej doliny (s najhlbšou jaskyňou na Slovensku – Systém Hipmanových jaskýň – s hĺbkou 499 m) či Ďumbiersky vysokohorský kras (s Jaskyňou mŕtvych netopierov, vyše 21 km dlhou). Väčšinu územia zaberajú lesy, ktoré sú aktuálne postihnuté na mnohých miestach zvýšenou neplánovanou ťažbou spôsobenou rôznymi príčinami (vetrové či

lykožrútové kalamity), vyplývajúcimi z narušenej ekologickej stability porastov ako dôsledku nepriaznivého stavu lesov (neprirodzená štruktúra, meniace sa prírodné podmienky, turizmus, chyby v obhospodarovaní). Najvyššie časti pohoria zaberajú okrem skalných vrcholov a chrbtov pred stáročiami odlesnené sekundárne lúky a pasienky (hole). Horskú flóru zastupujú napr. zvonček maličký, horec Clusiov, stokráska Micheliho, poniklec slovenský či metluška krivolaká, z fauny tu žije o. i. medveď, rys, vlk, svišť i vysadený kamzík vrchovský tatranský, vzácny hrabáč tatranský a hrabáč snežný. Vtáky reprezentuje orol skalný, orol kriklavý, včelár obyčajný, hlucháň hôrny, tetrov hoľniak. V pohorí je viacero území európskeho významu a prekrýva ho chránené vtáčie územie Nízke Tatry (s výnimkou areálov lyžiarskych stredísk v masíve Chopku), ktoré sú súčasťou sústavy Natura 2000; v krasovej časti Demänovskej doliny je vyhlásená ramsarská lokalita Jaskyne Demänovskej doliny.

Názvy informačných panelov

1. Infopark Brána do Jánskej doliny / Ochrana prírody a krajiny
2. Odpady – „časovaná chemická bomba“ / Geografia a geomorfológia
3. Geológia / Hydrológia
4. Baníctvo / Jaskyne
5. Les / Flóra
6. Živočíšstvo / Cicavce
7. Vtáctvo / Ryby, obojživelníky a plazy

Obojstranné informačné panely v teréne nie sú označené názvom náučného chodníka ani nie sú číslované.

